

De das als overdrager van
rundertuberculose

Dassenverdelging in Ierland

Dirk Criel

Zondebokken vind je overal. In Nederland zijn het de ganzen, in België de vossen. Decennia lang al geldt in Groot-Brittannië en Ierland de das als overdrager van rundertuberculosis. In Engeland had dit grootschalige verdelgingscampagnes tot gevolg. Alles wijst erop dat nu ook Ierland het Engelse voorbeeld volgt.

De dader is altijd de butler

Groot-Brittannië en Ierland zijn steeds gespaard gebleven voor hondsdolheid, een gevaarlijke virusziekte die in België aanleiding gaf tot een verbeterd verdel-

gingscampagne tegen de vos *Vulpes vulpes*. De gevolgen van dergelijke intensieve verdelgingscampagnes spreken voor zich. De Belgische Diergeneeskundige Inspectie is er in geslaagd de Waalse populatie van de das *Meles meles* tot een minimum te reduceren. De mentaliteit is ondertussen enigszins gewijzigd, hoewel fanatieke overheidsambtenaren blij-

De das moet het ontgelden in de strijd tegen de uitbanning van rundertuberculose. Foto Eric-Jan Ouwerkerk.

ven vasthouden aan het idee dat enkel de gebrekkige steun, die ze hebben gekregen bij de strijd tegen de vos, hun falen verklaart.

Het ontbreken van hondsdoelheid in Engeland en Ierland neemt niet weg dat ook daar een lange strijd tegen een virusziekte wordt gevoerd. De vijand schuilt in het virus *Micobacterium bovis*, dat de gevreesde rundertuberculose overbengt op vee. Met de opengaande grenzen binnen de Europese Gemeenschap in 1992 in het vooruitzicht, is de hardnekkigheid waarmee deze ziekte wordt aangepakt verder opgedreven. De landbouwers uit gebieden waarbinnen het vee met het virus is besmet, vrezen kwalijke gevolgen voor de afzet van hun produkten wanneer niet vlug een oplossing wordt gevonden voor het rundertuberculoseprobleem.

Reeds in de dertiger jaren sloeg de rundertuberculose toe en sindsdien werden ten gevolge hiervan ontelbare runderen geslacht. Daardoor kon de ziekte worden ingedijkt. Het aantal koeien dat nu nog op de tuberculosestest reageert ligt in Groot-Britannië bijzonder laag, slechts 0,02%. In zuidwest-Engeland lag dit percentage door de jaren heen evenwel aanzienlijk hoger (Neal, 1986). Een merkwaardige vaststelling waarvoor niet meteen een verklaring kon worden gevonden. Pas later, in 1971, ontdekte het Central Veterinary Laboratory te Weybridge, dat de das een belangrijke gastheer is van het rundertuberculosevirus en dat de das dit virus op het vee kan overbrengen (MAFF, 1976).

Vergassingsijver

De zondebok was gevonden. Onder druk van de boerenbond werd met grote ijver de verdelging aangevat. In 1975 startten de eerste vergassingakties. Door het protest van natuurbeschermers werd de operatie in 1982 stilgelegd en werd er naar andere bestrijdingsmethodes uitgekeken. Tegenwoordig is het niet langer de cruciale vraag of dassen al dan niet de runderen besmetten, dan wel of de bestrijdingsmethodes tegemoet komen aan de doelstelling. Wat natuurbeschermers stoort, is dat er zoveel dassen worden gedood, zonder dat dit een noemenswaardige weerslag heeft op de verbreiding van de ziekte.

Nu ook Ierland

Na Groot-Britannië is nu ook Ierland plotseling door de runder tuberculose

Wie steun aan de Ierse dassenbeschermers wil betuigen, kan contact opnemen met de Irish Wildlife Federation, The Conservation Centre, 132a East Wall Road, Dublin 3, Ireland.

opgeschrokken. Om gebrekkige overheidsmaatregelen te verdoezelen is ook hier de das als schuldige aangewezen. Niettegenstaande de goede wettelijke bescherming van de das in Ierland heeft het Ministerie voor Toerisme, Visserij en Bossen, waaronder de das sinds de Wildlife Act van 1977 valt, een deel van haar bevoegdheid terzake aan het Ministerie van Landbouw doorgegeven (Barry, 1986). Hieruit volgt een volmacht om een onbeperkt aantal dassen om onderzoeksredenen weg te vangen. Het idee daarachter is de vaststelling dat een verlaagde populatiedichtheid van de das de contacten tussen besmette dieren en vee vermindert. Dit gegeven valt niet te betwisten. Uiteindelijk zou dit moeten uitmonden in een tijdelijke achteruitgang van de virusziekte. Om deze toestand te behouden, vereist deze maatregel een aanhoudende en constante bejaging van de das. Om ecologische en economische redenen is zoiets onmogelijk.

Doel bereikt?

Tussen 1985 en 1989 werden in Ierland 3.490 dassen gedood met ministeriële vergunning. Ongeveer 18% van de gedode dieren was met tuberculose besmet. In Oost-Offaly werd een uitroeiingscampagne opgezet, waarbij in het afgelopen jaar 834 dassen zijn gedood. Hierdoor zou de ziekte onder de runderen met 13% zijn teruggedrongen, in tegenstelling tot een stijging van het aantal ziektegevallen met 20% in een aangrenzend controlegebied en met 33% in de rest van Offaly (Maguire, 1990).

De cijfers suggeren een succesvolle strategie. De Irish Wildlife Federation betwist evenwel de efficiëntie van de aanpak. De wetenschappelijke bewijskracht van de verstrekte gegevens staat ter discussie, omdat de resultaten los van elkaar zijn verzameld en niet vergelijkbaar zijn met de andere voorzorgsmaatregelen die door de overheid zijn genomen.

Het landschap van Offaly: geschikt voor koeien en dassen? Foto Willem Audoor.

Ondertussen neemt de druk vanuit landbouwerskringen toe en alles wijst erop dat spoedig ook in Ierland de vergassingscampagnes ingang zullen vinden. De geschiedenis van vervolging en uitroeiing dreigt zich te herhalen.

Internationaal protest

De Nationale Campagne Bescherming Roofdieren heeft samen met haar Nederlandse collega's van de Vereniging Das & Boom bij de Ierse regering en de Europese Gemeenschap heftig geprotesteerd tegen dit voornemen. Het is immers in strijd met de Conventie van Bern, een internationaal verdrag dat onder meer in de bescherming van de das voorziet en mede door Ierland werd ondertekend. Het is nu reeds duidelijk dat een oplossing in de richting van een vaccinatie ligt (Anderson & Trehwella, 1985). In afwachting hiervan kan in de gebieden waar de ziekte toeslaat een gewijzigd begrazingsbeheer worden toegepast, zodat de kans op contacten tussen dassen en runderen wordt beperkt.

Literatuur

- Anderson, R.M. & W. Trehwella, 1985. Population dynamics of the badger (*Meles meles*) and the epidemiology of bovine tuberculosis (*Mycobacterium bovis*). *Phil Trans Roy Soc London* 310:327-381.
- Barry, J., 1986. Badgers & bovine tuberculosis. Fact or fiction? *The Badger, Newsletter of the Irish Wildlife Federation/Dublin*, Nr 26, winter 1986/87.
- Maguire, D., 1990. The big badger problem! *Sunday World*, 11 february 1990.
- Ministry of agriculture, fisheries and food (MAFF), 1976. Bovine tuberculosis in badgers. Report by the MAFF november 1976.
- Neal, E., 1986. *The Natural History of Badgers*. Croom Helm/London.

Dirk Criel, Natuuradviesbureau Eco-connection, Gansstraat 1, B-9750 Huize-Zingem